

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research Method) เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาระดับปริญญาตรีตามการรับรู้ของอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพสังกัดกระทรวงสาธารณสุข รวมทั้งศึกษาปัญหาที่พบในโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาล โดยมีขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

ประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. อาจารย์พยาบาลที่สอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาพยาบาลระดับปริญญาตรี สังกัดกระทรวงสาธารณสุข
2. พยาบาลวิชาชีพที่กำลังปฏิบัติงานด้านบริการพยาบาลและมีส่วนร่วมในการสอนภาคปฏิบัติของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สังกัดกระทรวงสาธารณสุขที่มีสถานศึกษาพยาบาลตั้งอยู่ใกล้ เชียงด้วย

การเลือกตัวแทนวิทยาลัยและโรงพยาบาล ซึ่งมีกระจายอยู่ทั่วประเทศ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการเลือกเพื่อให้ครอบคลุม โดยกำหนดว่าจังหวัดที่จะเป็นตัวแทนในแต่ละภาคจะต้องมีวิทยาลัยพยาบาลและโรงพยาบาลตั้งอยู่ด้วย ซึ่งผลการเลือกตัวแทนของแต่ละภาคมีดังนี้

ภาคกลาง	จังหวัดกรุงเทพมหานคร
ภาคตะวันออก	จังหวัดชลบุรี
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	จังหวัดมหาสารคาม
ภาคเหนือ	จังหวัดพิษณุโลก
ภาคใต้	จังหวัดสงขลา

กลุ่มตัวอย่างคือ อาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในวิทยาลัยพยาบาลและโรงพยาบาลในจังหวัดที่เป็นตัวแทนของภาคทั้ง 5 จังหวัด คือ

1. วิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ	โรงพยาบาลราชวิถี
2. วิทยาลัยพยาบาลชลบุรี	โรงพยาบาลชลบุรี
3. วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม	โรงพยาบาลมหาสารคาม
4. วิทยาลัยพยาบาลพุทธชินราชพิษณุโลก	โรงพยาบาลพุทธชินราชพิษณุโลก
5. วิทยาลัยพยาบาลสงขลา	โรงพยาบาลสงขลา

ผู้วิจัยได้สำรวจจำนวนอาจารย์พยาบาลที่ปฏิบัติงานในวิทยาลัยพยาบาลต่าง ๆ ที่กองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข และจำนวนพยาบาลจากกองการเจ้าหน้าที่ กระทรวงสาธารณสุข เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2529 ได้จำนวนอาจารย์พยาบาล 267 คน และพยาบาลวิชาชีพจำนวน 1,004 คน แล้วนำมาหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างซึ่งใช้เกณฑ์ของทาโร ยามาเน (Taro Yamane อ้างใน ประคอง กรรณสูต 2528: 10)

$$n = \frac{N}{1+Ne^2} \quad \text{เมื่อระดับความมีนัยสำคัญ } .05 \quad (\alpha = .05)$$

$$n = \text{ขนาดของตัวอย่าง}$$

$$N = \text{ขนาดของประชากร}$$

$$e = \text{ความคลาดเคลื่อน}$$

ได้ขนาดของตัวอย่างอาจารย์พยาบาลจำนวน 160 คน และขนาดของตัวอย่างพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 286 คน แต่เนื่องจากจำนวนอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพแต่ละแห่งมีจำนวนไม่เท่ากัน จึงสุ่มในจำนวนที่เป็นสัดส่วนกับจำนวนประชากรซึ่งเรียกว่า Proportion Stratified Sample (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ 2527: 71) ได้กลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 จำนวนอาจารย์พยาบาลและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามวิทยาลัยพยาบาลที่สังกัด

วิทยาลัย	จำนวนอาจารย์	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
วิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ	107	64
วิทยาลัยพยาบาลชลบุรี	30	18
วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม	21	13
วิทยาลัยพยาบาลพุทธชินราช	55	33
วิทยาลัยพยาบาลสงขลา	54	32
รวม	267	160

ตารางที่ 2 จำนวนพยาบาลวิชาชีพและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามโรงพยาบาลที่สังกัด

โรงพยาบาล	จำนวนพยาบาล	จำนวนตัวอย่าง
โรงพยาบาลราชวิถี	280	80
โรงพยาบาลชลบุรี	280	80
โรงพยาบาลพุทธชินราช	184	52
โรงพยาบาลมหาสารคาม	102	29
โรงพยาบาลสงขลา	158	45
รวม	1,004	286

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของตัวอย่างที่เป็นอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพจำแนกตามที่ตั้งของวิทยาลัยพยาบาลและโรงพยาบาล

สังกัด	อาจารย์พยาบาล		พยาบาลวิชาชีพ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ส่วนกลาง	64	40	80	28.97
ส่วนภูมิภาค	96	60	206	71.03
รวม	160	100	286	100

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาลระดับปริญญาตรีตามการรับรู้ของอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพที่ดัดแปลงมาจาก โจเลน วัตสัน ฮอว์กินส์ (Joellen Watson Hawkins 1980: 7) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องการคัดสรรคลินิกสำหรับการศึกษาพยาบาลระดับปริญญาตรี (Selection of Clinical Baccalaureate Nursing Education) โดยมีรายละเอียดการศึกษา 6 ด้าน ประกอบด้วยข้อคำถาม 60 ข้อ และนำไปศึกษาจากตัวอย่างจำนวน 362 คน ซึ่งเลือกมาจากผู้สอนและพยาบาล 65 แห่ง ในประเทศสหรัฐอเมริกา

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือมีดังนี้

1. แปลข้อคำถามทั้งหมดเป็นภาษาไทย ปรับปรุงให้สื่อความหมายและมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ของโรงพยาบาลไทย โดยถือเกณฑ์ทบทวนมหาวิทยาลัยและกระทรวงสาธารณสุข
2. ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากหนังสือ เอกสาร วารสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติ รูปแบบการบริหารงานในโรงพยาบาล
3. นำข้อมูลที่ได้จากข้อ 1 และ 2 มากำหนดแนวคิดเฉพาะเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาล ลักษณะที่พึงประสงค์ของฝ่ายการพยาบาลในโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาลและลักษณะที่พึงประสงค์ในการประสานสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการในโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาล

การนำแบบสอบถามมาใช้ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แปลข้อกระทงของแบบสอบถามที่มีอยู่ 60 ข้อ แล้ว นำข้อกระทงเหล่านี้มาสร้างแนวคิดใหม่คือ

1. แนวคิด เฉพาะเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาล
 - 1.1 ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมาย
 - 1.2 ด้านการบริหาร
 - 1.3 ด้านการจัดการทางกายภาพ
 - 1.4 ด้านการจัดการ เกี่ยวกับผู้รับบริการ
2. แนวคิด เกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของฝ่ายการพยาบาลในโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาล
 - 2.1 ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมาย
 - 2.2 ด้านการบริหาร
 - 2.3 ด้านการจัดบริการในหอผู้ป่วย
3. แนวคิด เกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ในการประสานสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการ
 - 3.1 ด้านการบริหารและจัดการ
 - 3.2 ด้านบทบาทอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ
 - 3.3 ด้านการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงพยาบาล

เมื่อได้กำหนดแนวคิด เกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาล ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีแล้วผู้วิจัยจึงนำมาสร้างข้อคำถาม ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับรายละเอียดส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานที่ปฏิบัติงาน ตำแหน่ง คุณวุฒิทางการศึกษา ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถาบัน ระยะเวลาที่นิเทศการศึกษาระดับปริญญาตรีแก่นักศึกษา แผนกที่สังกัด

ลักษณะข้อคำถาม เป็นแบบ เลือกตอบและ เติมคำในช่องว่าง

ตอนที่ 2 ลักษณะที่พึงประสงค์และปัญหาที่พบ ในโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาล มี 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงพยาบาล มี 4 ด้าน

ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมาย	6 ข้อ
ด้านการบริหาร	9 ข้อ
ด้านการจัดการทางกายภาพ	10 ข้อ
ด้านการจัดการเกี่ยวกับผู้รับบริการ	8 ข้อ

ส่วนที่ 2 ปัญหาที่พบในโรงพยาบาล มี 4 ด้าน เช่นเดียวกับส่วนที่ 1

ตอนที่ 3 ลักษณะที่พึงประสงค์และปัญหาที่พบของฝ่ายการพยาบาลในโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาล มี 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ลักษณะที่พึงประสงค์ของฝ่ายการพยาบาล มี 3 ด้าน

ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมาย	6 ข้อ
ด้านการบริหาร	9 ข้อ
ด้านการจัดบริการในหอผู้ป่วย	8 ข้อ

ส่วนที่ 2 ปัญหาที่พบของฝ่ายการพยาบาลในโรงพยาบาล มี 3 ด้าน เช่นเดียวกับ

ส่วนที่ 1

ตอนที่ 4 ลักษณะที่พึงประสงค์และปัญหาที่พบในการประสานสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการในโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาล มี 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ลักษณะที่พึงประสงค์ในการประสานสัมพันธ์มี 3 ด้าน

ด้านการบริหารและจัดการ	6 ข้อ
ด้านบทบาทอาจารย์พยาบาลและ พยาบาลวิชาชีพ	8 ข้อ
ด้านการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกใน โรงพยาบาล	5 ข้อ

ส่วนที่ 2 ปัญหาที่พบในการประสานสัมพันธ์มี 3 ด้าน เช่นเดียวกับส่วนที่ 1

ลักษณะของข้อความตามในตอนที่ 2 ถึงตอนที่ 4 ที่เกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์เป็นแบบมาตราส่วน
ให้ผู้ตอบประเมินค่า (Likert Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ

- 5 หมายถึง เป็นลักษณะพึงประสงค์มากที่สุด
- 4 หมายถึง เป็นลักษณะพึงประสงค์มาก
- 3 หมายถึง เป็นลักษณะพึงประสงค์ปานกลาง
- 2 หมายถึง เป็นลักษณะพึงประสงค์น้อย
- 1 หมายถึง เป็นลักษณะพึงประสงค์น้อยที่สุด

ส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาที่พบ เป็นแบบคำถามปลายเปิด (open-ended) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบ แสดงความคิดเห็นในปัญหาที่พบ ในสภาพปัจจุบัน

การวิเคราะห์คุณภาพแบบสอบถาม

1. การหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

เมื่อสร้างแบบสอบถามตามลักษณะดังกล่าว เสร็จ ได้ให้อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัยตรวจสอบรายละเอียดและพิจารณาข้อคำถามก่อนแล้วนำข้อคำถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ด้านการอุดมศึกษา การศึกษาพยาบาลและบริหารการพยาบาล จำนวน 13 ท่าน (ดูภาคผนวก ก) ช่วยพิจารณาตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข หลังจากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเสร็จนำผลที่ได้มาพิจารณา ร่วมกับอาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัยอีกครั้งหนึ่ง เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามโดยผู้วิจัยถือเกณฑ์ 10 ใน 13 ท่านของจำนวนผู้ทรงคุณวุฒิยอมรับแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วถือว่ามีความตรงตามเนื้อหา

2. การหาความเที่ยง (Reliability)

นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ที่วิทยาลัยพยาบาลสระบุรีกับอาจารย์พยาบาล 20 คน และที่โรงพยาบาลสระบุรีกับพยาบาลวิชาชีพ 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha)

ซึ่งได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามดังนี้

1. ลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาล มีค่าความเที่ยง .978 เมื่อวิเคราะห์แยกรายด้านพบว่า

ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมาย	มีค่าความเที่ยง	.856
ด้านการบริหาร	มีค่าความเที่ยง	.956
ด้านการจัดการทางกายภาพ	มีค่าความเที่ยง	.955
ด้านการจัดการเกี่ยวกับผู้รับบริการ	มีค่าความเที่ยง	.932

2. ลักษณะที่พึงประสงค์ของฝ่ายการพยาบาลในโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาลมีค่าความเที่ยง .979 เมื่อวิเคราะห์แยกรายด้านพบว่า

ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมาย มีค่าความเที่ยง .939

ด้านการบริหาร มีค่าความเที่ยง .929

ด้านการจัดบริการในหอผู้ป่วย มีค่าความเที่ยง .970

3. ลักษณะที่พึงประสงค์ในการประสานสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการในโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาลมีค่าความเที่ยง .970 เมื่อวิเคราะห์แยกรายด้านพบว่า

ด้านการบริหารและการจัดการ มีค่าความเที่ยง .935

ด้านบทบาทอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ มีค่าความเที่ยง .958

ด้านการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงพยาบาล มีค่าความเที่ยง .908

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

1. ติดต่อขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย ไปถึงผู้อำนวยการกองงานวิทยาลัยพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข และผู้อำนวยการโรงพยาบาลทั้ง 5 แห่ง เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยขอเข้าพบผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลทั้ง 5 แห่ง และผู้อำนวยการโรงพยาบาลหัวหน้าฝ่ายการพยาบาลของโรงพยาบาลทั้ง 5 แห่ง ด้วยตนเองเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และขออนุญาตส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างที่เลือกไว้

3. นำแบบสอบถามไปแจกแก่กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองและนัดเวลาไปรับคืนใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลประมาณ 7 สัปดาห์ ตั้งแต่วันที่ 14 เมษายน 2530 ถึงวันที่ 31 พฤษภาคม 2530 จำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด 446 ชุด ได้กลับคืนมา 430 ชุด เป็นแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์นำมาวิเคราะห์ได้ 409 ชุด คิดเป็นร้อยละ 91.70 เป็นแบบสอบถามซึ่งตอบโดยอาจารย์พยาบาล 134 คน คิดเป็นร้อยละ 83.75 พยาบาลวิชาชีพ 275 คน คิดเป็นร้อยละ 96.15

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพที่ส่งแบบสอบถามและได้รับคืน
จำแนกตามสถาบัน

สถาบัน	อาจารย์พยาบาล			พยาบาลวิชาชีพ		
	จำนวนที่ส่ง	จำนวนที่รับคืน	ร้อยละ	จำนวนที่ส่ง	จำนวนที่รับคืน	ร้อยละ
วิทยาลัยพยาบาล กรุงเทพ	64	49	76.56			
วิทยาลัยพยาบาลชลบุรี	18	18	100			
วิทยาลัยพยาบาลพุทธชินราช	33	30	90.91			
วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม	13	13	100			
วิทยาลัยพยาบาลสงขลา	32	25	78.13			
โรงพยาบาลราชวิถี				80	72	90
โรงพยาบาลชลบุรี				80	78	97.5
โรงพยาบาลพุทธชินราช				52	51	98.1
โรงพยาบาลมหาสารคาม				29	29	100
โรงพยาบาลสงขลา				45	44	97.8
รวม	160	134	83.75	286	275	96.15

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSSX (Statistical Package for the Social Sciences) ที่สถาบันบริการคอมพิวเตอร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นค่าร้อยละ
2. หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้ระหว่างอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ เกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาล

เกณฑ์การตัดสินค่าเฉลี่ยมีดังนี้

4.55 - 5.0	หมายถึง	พึงประสงค์มากที่สุด
3.55 - 4.54	หมายถึง	พึงประสงค์มาก
2.55 - 3.54	หมายถึง	พึงประสงค์ปานกลาง
1.55 - 2.54	หมายถึง	พึงประสงค์น้อย
.55 - 1.54	หมายถึง	พึงประสงค์น้อยที่สุด

3. เปรียบเทียบความแตกต่างของการรับรู้ระหว่างอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ โดยทดสอบค่าที (t-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance) และเมื่อพบความแตกต่างได้ทดสอบเป็นรายคู่โดยวิธีของ เชฟเฟ่ (Scheffe' Method)

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย